

Regional Biblioteksplan för Regionbiblioteket i Kalmar län

2017 – 2021

Inledning

De regionala biblioteken har sitt ursprung i centralbiblioteken som bildades på 30-talet för att stödja kommunernas folkbibliotek. Centralbiblioteken utvecklades till länsbibliotek vars viktigaste uppgift var medieförsörjning. Från att ha haft rollen som lånecentraler och depåbibliotek har den regionala biblioteksverksamheten genom bibliotekslagen utvecklats till få en strategiskt utvecklande regional roll genom att stödja samverkan, verksamhets- och kvalitetsutveckling. I bibliotekslagen formuleras det regionala uppdraget:

”Varje landsting och de kommuner som inte ingår i ett landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.”

Regionbiblioteket i Kalmar län är placerat på Regionförbundet i samverkan med regional utveckling. Genom kultursamverkansmodellen finansierar Landstinget i Kalmar i län regionbiblioteket tillsammans med Statens Kulturråd.

Regionbiblioteket i Kalmar läns uppgift är att samverka med kommunernas folk- och skolbibliotek, regionbiblioteken i angränsande län, Föreningen Sveriges läns- och regionbibliotekarier samt folkhögskolorna och folkbildningen genom Kalmar Läns Bildningsförbund. På nationell nivå samverkar Regionbiblioteket med Kungliga biblioteket och Myndigheten för tillgängliga medier. I biblioteksplanen 17§ ställs krav på:

”Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet”

Regional biblioteksplan för Kalmar län 2017-2021 är länets strategiska styrdokument för regional biblioteksverksamhet. Det är länets första regionala biblioteksplan och den anger regionbibliotekets mål för biblioteksverksamheten inom kultursamverkansmodellen.

Biblioteksplanen är framtagen utifrån gällande styrdokument 2016:

- Bibliotekslagen
- Regional utvecklingsstrategi för Kalmar län 2012 -2020
- Regional kulturplan Kalmar län 2015-2017
- Regional Digital Agenda

Regionbiblioteket ska medverka till att biblioteksplanen förverkligas, prioritera målen i årliga verksamhetsplaner samt följa upp planen.

Regional biblioteksplan

Den regionala biblioteksplanen är ett strategiskt underlag för samverkan, kvalitets- och utvecklingsarbete med kommunernas folk- och skolbibliotek, folkhögskolor och studieförbund.

Övergripande mål

Grunden för all biblioteksverksamhet är det demokratiska samhället med fri tillgång till litteratur och information för alla. Barn och unga, tillgänglighet och integration är prioriterade områden.

Utvecklingsområden

Biblioteken som mötesplats

Biblioteken ska vara en mötesplats i det demokratiska samhället och verka för delaktighet, tillgänglighet och lärande.

MÅL:

Regionbiblioteket ska stödja biblioteken som mötesplats genom att:

- Främja yttrandefrihet och fri information i ett regionalt sammanhang
- Lyfta aktuella frågor om yttrandefrihet och fri information ur ett såväl lokalt som globalt perspektiv
- Stödja den fysiska och digitala tillgängligheten till bibliotekens tjänster och utbud
- Samordna bibliotekens insatser och erfarenheter inom de prioriterade områdena: barn och unga, tillgänglighet och integration.

Biblioteken för litteratur och läsfrämjande

Litteraturen ska etableras inom länets konst och kulturutbud. Länet ska kännetecknas av litteratur, poesi, skrivande, berättande och öppen debatt samt glädjen och lusten till läsning och integration.

MÅL:

Regionbiblioteket ska stödja bibliotekens verksamhet med litteratur och läsfrämjande genom att:

- Kartlägga litteraturområdet avseende det litterära arvet, författare, illustratörer, förlag, utbildningar, litterära sällskap, skrivar- och berättarverksamheter
- Arbeta fram en handlingsplan för litteraturområdet
- Stödja folkbibliotekens och skolbibliotekens läsfrämjande verksamhet för barn och unga i länet genom samordnade insatser mellan regionbiblioteken, kommunbiblioteken, skolbiblioteken och folkbildningen i Kalmar län.

Biblioteksservice med god kvalitet i hela länet

Alla bibliotek i länet ska ha personal med adekvat utbildning inom olika områden, kunskaper i olika språk och kommunikation.

MÅL:

Regionbiblioteket ska främja biblioteksservice med god kvalitet i hela länet genom att:

- Kartlägga kompetensbehov och erbjuda kompetensutveckling anpassad efter nutida och framtida omvärldsfaktorer.
- Medverka till kompetensdelning mellan bibliotek.
- Erbjuder en mötesplats för erfarenhetsutbyte samt möjlighet till samordning biblioteken emellan.
- Hålla kontakt med andra offentliga aktörer och civilsamhället för samverkan och omvärldsbevakning.
- Ta fram en regional skolbiblioteksstrategi.

Jämställd biblioteksverksamhet

På länets bibliotek ska både personal och besökare känna sig inkluderade och välkomna. Länets bibliotek ska drivas utifrån ett jämställt perspektiv avseende bemötande och utbud till såväl kvinnor, män och hbtq-personer.

MÅL:

Regionbiblioteket ska främja jämställd biblioteksverksamhet i länet genom att:

- Kartlägga kompetensbehov och erbjuda kompetensutveckling för att stärka jämställdhets- och hbtq-perspektiv.
- Lyfta aktuella jämställdhetsfrågor ur ett såväl lokalt som regionalt perspektiv vid aktiviteter anordnade av Regionbiblioteket.
- Utveckla användningen av könsuppdelad statistik över bibliotekens besökare i länet

Biblioteksråd och uppföljning

Kungliga biblioteket har ett särskilt ansvar för

”... den uppföljning som myndigheten ska göra tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna av hur de biblioteksplaner som kommuner och landsting antar i enlighet med bibliotekslagen (2013:801) har utformats och hur de används.”

Kungliga biblioteket har även uppdraget:

”att tillsammans med länsbiblioteken följa upp hur de planer för biblioteksverksamheterna som kommuner och landsting antar i enlighet med bibliotekslagen (1996:1596) har utformats och hur de används.”

Kungliga biblioteket driver ett nätverk med de landets regionala biblioteksverksamheter, nätverket träffas regelbundet inom begreppet Kvalitetsdialog.

För att få stöd i uppföljningen av den regionala biblioteksplanen ska Regionbiblioteket inrätta en referensgrupp, ett regionalt biblioteksråd. Regionbiblioteket ska samordna uppföljningen och rapportera till Kungliga biblioteket, Regionförbundets styrelse samt till Landstingets kulturnämnd.

Referensgruppen ska bestå av företrädare för kommunernas folkbibliotek och skolbibliotek, folkhögskolor och studieförbunden genom Kalmar Läns Bildningsförbund samt vid behov företrädare för andra offentliga aktörer eller civilsamhället.

Bilagor:

Bilaga 1 Bibliotekslandskapet

Bilaga 2 Omvärldsfaktorer och trender

Bilaga 3 Politiska styrdokument

Bilaga 1

Bibliotekslandskapet i Kalmar län – en kort beskrivning**Folkbibliotek**

Enligt bibliotekslagen ska Folkbiblioteken vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. I lagen prioriteras, barn och unga, personer med funktionsnedsättning, minoritetsspråken och personer med annat modersmål än svenska

I Kalmar län finns ca 50 folkbiblioteksenheter, varav 12 är huvudbibliotek. Biblioteken bemannas av 160 tjänster – merparten heltider. Det totala medieanslaget är 13 miljoner kr och antalet publika datorer är 200. I Kalmar län finns 235 598 invånare. 66,8 kronor per invånare blir medieanslaget, vilket ligger klart över riksnittet. Vi kan dock konstatera att resurserna till medier varierar kraftigt mellan kommunerna, från 39 kr per invånare till 94.

Medieanslag per kommun och per inv.

Högsby	411 611	94
Torsås	406 200	
Mörbylånga	1 062 500	55
Hultsfred	723 986	
Mönsterås	752 702	84
Emmaboda	730 000	51
Kalmar	3 050 200	64
Nybro	1 187 185	51
Oskarshamn	1 262 331	39
Västervik	1 290 600	52
Vimmerby	770 288	83
Borgholm	810 100	

Ett bibliotek saknas, samt två bibliotek har inte uppgivit siffror i redovisningen ovan. Det område som de flesta bibliotek uppgivit som prioriterat är Barn, unga och läsning.

Integrerade bibliotek

I Kalmar län finns ca 25 integrerade bibliotek, dvs bibliotek som både arbetar mot allmänhet och skola.

Bibliotek inom grundskola, gymnasium och universitet

Skolbiblioteken vänder sig till elever och lärare samt erbjuder i varierande omfattning litteratur, läsfrämjande insatser och undervisning i informationssökning.

Personalbemanningen varierar i mycket stor utsträckning och det är endast gymnasiebiblioteken som kan sägas ha en rimlig bemanning. Biblioteksverksamheten här styrs av skollagen:

36 § Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

Universitetsbibliotek

De har som primär målgrupp studerande och anställda vid lärosätet.

Linneuniversitetet har bibliotek både i Kalmar och Växjö, dessutom sköter man det medicinska biblioteket åt landstinget.

I Bibliotekslagen **12 §** fastställs:

”Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Dessa bibliotek ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan”.

Det medicinska e-biblioteket

Vänder sig till personal vid sjukhuset och studerande på vårdutbildningar.

Universitetsbiblioteket sköter på uppdrag av Landstinget det medicinska biblioteket, som avvecklat sina medicinska bibliotek i Kalmar, Västervik och Oskarshamn

Bibliotek inom vuxenutbildning (KOMVUX, Folkhögskolor),

Dessa saknar i stor utsträckning egna biblioteksresurser. Målgrupp är studerande och lärare.

Länet har 5 folkhögskolor Högalid, Öland, Gamleby, Vimmerby och Oskarshamn.

Vuxenutbildning finns i de flesta kommuner och använder sig i stor utsträckning av de kommunala folkbiblioteken.

Bilaga 2

Omvärld och trender i sammanfattning

Bakgrund

Folkbibliotekens kärnverksamhet kan sammanfattas enligt följande:

Fri tillgång till litteratur och information för alla för att stärka och värna det demokratiska samhällsskicket. Utifrån detta uppdrag varierar inriktningen beroende på påverkan av omvärldsfaktorer och trender.

Trender inom biblioteksvärlden

En sammanfattning av de trender som kan skönjas inom biblioteksvärlden skulle kunna se ut enligt följande:

Att inte bara konsumera bibliotekens tjänster utan var en del av dem är en stark trend representerad av bl.a. den sk *Makerrörelsen*. Kallad folkbildning genom ny teknik. Planeras i Oskarshamn.

Att ge låntagare och besökare tillgång till bibliotekens utbud utanför ordinarie öppettider är en annan trend, benämnd *Meröppet*. Finns i Färjestaden

Biblioteket som mötesplats med *varierat utbud* i samma hus: olika kulturupplevelser, lärande, digitala tjänster m.m

Omvärldsfaktorer som kommer att påverka biblioteksvärlden de närmaste 5 åren

En *nationell biblioteksstrategi*, som skall konkretisera bibliotekslagen, ska vara klar 2019.

Om man studerar direktiven tror vi att följande kommer att få mest påverkan i länet: att ge alla invånare tillgång till en likvärdig biblioteksservice. Detta kommer att kräva en ökad samverkan på alla nivåer.

Den *regionala digitala agendan*, som är politiskt antagen i länet. Kan komma att ge biblioteken en viktig roll vid inrättande av s.k. E-serviceverkstäder och när det gäller att lära ut Internet och hur man använder E-tjänster.

Givetvis kommer *Internet /informationsexplosionen* och den *tekniska utvecklingen* att påverka biblioteken i mycket hög utsträckning. Sedan 1994 har biblioteken mycket snabbt tagit till nya arbetsmetoder och uppgifter och så kommer det att fortsätta. Här tror vi att samarbete lokalt, regionalt och nationellt är en nödvändig förutsättning.

Sist men inte minst kommer den ekonomiska utvecklingen lokalt, men även regionalt och nationellt ha stor betydelse

Bilaga 3

Använda styrdokument

Bibliotekens Internationella manifest (UNESCO)

<http://www.biblioteksforeningen.org/wp-content/uploads/2014/03/BIBLIOTEKENS-INTERNATIONELLA-MANIFEST-WEBB.pdf>, s. 12

Här sammanfattas folkbibliotekens uppdrag inom olika områden läsning, utbildning, kultur, samhällsinformation, digitala informationstjänster mm

Bibliotekslagen

<http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utskottens-dokument/Betankanden/Arenden/201314/KrU2/>, bl.a. § 11

Den regionala biblioteksverksamhetens uppdrag beskrivs med nyckelorden Samverkan, Kvalitet och Verksamhetsutveckling.

Den regionala utvecklingsstrategin, RUS

<http://www.rfkl.se/sv/Om-Kalmar-Lan/RUS/>, kap Lärande

Bibliotek, studieförbund och folkhögskolor har en viktig roll i regional utveckling och fler länsinvånare skall bli digitalt delaktiga är bl.a. områden som lyfts i avsnittet.

Kulturplanen

<http://www.rfkl.se/Documents/Rapporter/Kultur/Kulturplan%202015-2017.pdf>, se avsnitt bibliotek och litteratur.

En handlingsplan för litteratur skall tas fram, i samverkan med externa aktörer skall en satsning på ökad läsförmåga göras, biblioteken som mötesplats skall utvecklas och samordning av integrationsinsatser är prioriterat.

Regional digital agenda

<http://www.rfkl.se/agenda>, se mål och aktiviteter under Kompetens

Regionbiblioteket ska i samverkan med andra aktörer bidra till ökad digital delaktighet och inrättande av sk E-serviceverkstäder

Verksamhetsplan för regionbiblioteket 2016, ej publ

Här föreslås bl.a. att regionbiblioteket skall

- ge förutsättningar till ökad kunskap om digitala verktyg
- färdigställa underlag till den regionala biblioteksplanen
- kartlägga länets litterära landskap och påbörja arbetet med handlingsplanen för litteratur

Skollagen

<http://www.skolverket.se/regelverk/skollagen-och-andralagar>, §36

Bl.a. sägs att elever på olika stadier och i olika skolformer ska ha tillgång till skolbibliotek, men inget om bibliotekens bemanning.